

Briselē, 27.2.2023.
COM(2023) 96 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par to, kā tiek īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 12. janvāra Regula (EK) Nr. 184/2005 par Kopienas statistiku attiecībā uz maksājumu bilanci, starptautisko pakalpojumu tirdzniecību un ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem

1. IEVADS

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 184/2005 par Kopienas statistiku attiecībā uz maksājumu bilanci, starptautisko pakalpojumu tirdzniecību un ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem¹ galvenais mērķis ir noteikt kopējus noteikumus un kvalitātes standartus attiecībā uz ES statistiku, ko regulāri sagatavo minētajās trijās jomās.

Saskaņā ar 12. pantu Komisijai līdz 2018. gada 28. februārim ir jāiesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei pirmais ziņojums par šīs regulas īstenošanu, bet pēc tam šāds ziņojums ir jāiesniedz reizi piecos gados. Šajā ziņojumā jo īpaši:

- (1) ir jāizvērtē datu kvalitāte attiecībā uz maksājumu bilanci, starptautisko pakalpojumu tirdzniecību un ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem (ĀTI);
- (2) ir jānovērtē ieguvumi, ko šāda statistikas informācija nodrošina Eiropas Savienībai, dalībvalstīm, datu sniedzējiem un lietotājiem, salīdzinājumā ar tās sagatavošanas izmaksām;
- (3) ir jāidentificē jomas, kurās ir jāveic uzlabojumi, un visi nepieciešamie grozījumi, ņemot vērā iegūtos izvērtējuma rezultātus.

Šajā ziņojumā ir aplūkoti svarīgākie aspekti saistībā ar to, kā dalībvalstis īsteno Regulu (EK) Nr. 184/2005, un Komisijas veiktie pasākumi, lai nodrošinātu kvalitatīvu Eiropas statistiku par maksājumu bilanci, starptautisko pakalpojumu tirdzniecību un ĀTI.

2. ĪSTENOŠANAS PASĀKUMI

Kopš Regulas (EK) Nr. 184/2005 pieņemšanas Komisija ir pieņēmusi šādus tiesību aktus:

- (1) Komisijas Regula (EK) Nr. 601/2006²;
- (2) Komisijas Regula (EK) Nr. 602/2006³;
- (3) Komisijas Regula (EK) Nr. 1055/2008⁴;
- (4) Komisijas Regula (EK) Nr. 707/2009⁵;
- (5) Komisijas Regula (ES) Nr. 555/2012⁶;

¹ OV L 35, 8.2.2005., 23. lpp.

² Komisijas Regula (EK) Nr. 601/2006 (2006. gada 18. aprīlis), ar ko īsteno Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 184/2005 attiecībā uz datu nosūtīšanas formātu un procedūru (OV L 106, 19.4.2006., 7. lpp.).

³ Komisijas Regula (EK) Nr. 602/2006 (2006. gada 18. aprīlis), ar ko, atjauninot datu prasības, pielāgo Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 184/2005 (OV L 106, 19.4.2006., 10. lpp.).

⁴ Komisijas Regula (EK) Nr. 1055/2008 (2008. gada 27. oktobris), ar kuru īsteno Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 184/2005 saistībā ar kvalitātes kritērijiem un kvalitātes ziņojumiem, kas attiecas uz maksājumu bilances statistiku (OV L 283, 28.10.2008., 3. lpp.).

⁵ Komisijas Regula (EK) Nr. 707/2009 (2009. gada 5. augusts), ar ko attiecībā uz datu prasību atjaunināšanu groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 184/2005 par Kopienas statistiku attiecībā uz maksājumu bilanci, starptautisko pakalpojumu tirdzniecību un ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem (OV L 204, 6.8.2009., 3. lpp.).

⁶ Komisijas Regula (ES) Nr. 555/2012 (2012. gada 22. jūnijs), ar ko attiecībā uz datu prasību un definīciju atjaunināšanu groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 184/2005 par Kopienas statistiku attiecībā uz maksājumu bilanci, starptautisko pakalpojumu tirdzniecību un ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem (OV L 166, 27.6.2012., 22. lpp.).

(6) Komisijas Deleģētā regula (ES) 2019/505⁷.

Izmantojot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2016/1013⁸, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 184/2005, šī regula tika saskaņota ar LESD 290. un 291. pantu, aizstājot Komisijai ar šo regulu piešķirtās īstenošanas pilnvaras ar pilnvarām pieņemt deleģētos un īstenošanas aktus.

Ar iepriekš minētajiem tiesību aktiem nosaka vajadzīgo formātu un kārtību, kādā dalībvalstis iesniedz datus *Eurostat*, datu prasību aktualizēšanu un valstu kvalitātes ziņojumu termiņus un kvalitātes kritērijus. Turklāt Starptautiskā Valūtas fonda (SVF) Maksājumu bilances un starptautisko ieguldījumu pozīcijas rokasgrāmatas sestajā izdevumā (MBR6), kas publicēts 2009. gadā, ir sniegts konceptuāls satvars SVF dalībvalstu maksājumu bilances (MB) un starptautisko ieguldījumu pozīcijas (SIP) statistikas apkopošanai. Tajā ir noteiktas vienotas definīcijas un klasifikācijas, lai izveidotu kopēju bāzi datu vākšanai un apkopošanai par ārējām norisēm un veicinātu datu salīdzināmību starp valstīm. Prasības attiecībā uz maksājumu bilances statistiku, ko piemēro Eiropas līmenī, ir noteiktas Komisijas Regulā (EK) Nr. 555/2012, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 184/2005.

3. GALVENĀS IESAISTĪTĀS DATU KOPAS

Maksājumu bilances statistika sniedz visaptverošu informāciju par darījumiem starp ekonomiku, par kuru ziņo, un pārējo pasauli. Regula (EK) Nr. 184/2005 attiecas uz šādu piecu datu kopu vākšanu:

- maksājumu bilances mēneša statistika;
- maksājumu bilances un starptautisko ieguldījumu pozīcijas ceturkšņa statistika;
- starptautiskās pakalpojumu tirdzniecības gada statistika;
- ĀTI darījumi (ieskaitot ienākumus);
- ĀTI pozīcijas.

Visās šajās datu kopās *Eurostat* vāc no dalībvalstīm datus, kurus izmanto, lai sagatavotu ES agregātus, kas tiek publicēti kopā ar katras dalībvalsts datiem *Eurostat* atsaucēs datubāzē tiešsaistē.

Mēneša maksājumu bilances dati un pirmā ceturkšņa maksājumu bilances avansa rādītāji, kas iegūti no mēneša aplēsēm, ir pieejami 7 nedēļas pēc pārskata perioda beigām. Pirmās ceturkšņa maksājumu bilances / starptautisko ieguldījumu pozīcijas (MB/SIP) aplēses tiek publicētas 14 nedēļas pēc pārskata perioda beigām. Ceturkšņa maksājumu bilancē ir iekļauts daudz plašāks informācijas kopums nekā ikmēneša avansa aplēsēs, un šeit ir sniegts sīkāks tā izklāsts. No finansiālā viedokļa vienlaicīga un konsekventa MB finanšu konta, ienākumu no ieguldījumiem un SIP apkopšana uzlabo ceturkšņa aplēšu kvalitāti un ļauj pilnīgāk analizēt pārrobežu attiecības. Ceturkšņa MB/SIP ietver arī galveno ekonomisko partneru, jo īpaši svarīgāko attīstīto un jaunietekmes ekonomiku, ģeogrāfisko sadalījumu.

Līdztekus ceturkšņa publikācijām reizi gadā tiek publicēta detalizētāka statistika par starptautisko pakalpojumu tirdzniecību un ĀTI. Ikgadējos ĀTI datus ietilpst vairāk informācijas

⁷ Komisijas Deleģētā regula (ES) 2019/505 (2018. gada 19. decembris), ar ko attiecībā uz ģeogrāfiskā iedalījuma līmeņiem groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 184/2005 I pielikumu (OV L 85, 27.3.2019., 1. lpp.).

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/1013 (2016. gada 8. jūnijs), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 184/2005 par Kopienas statistiku attiecībā uz maksājumu bilanci, starptautisko pakalpojumu tirdzniecību un ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem (OV L 171, 29.6.2016., 144. lpp.).

nekā ceturkšņa ĀTI datus, jo ir pieejami uzņēmumu gada finanšu pārskati. Tā kā ir pieejama plašāka informācija un tiek veiktas pilnīgākas ĀTI krājumu kvalitātes pārbaudes, ir iespējams aprēķināt krājumu variāciju un ĀTI ienākumu dažādos komponentus. Kā būtisks uzlabojums ir jāmin tas, ka *Eurostat* ievieša dalībvalstīm iespēju vākt datus par iekšējo tiešo ieguldījumu pozīcijām atbilstoši galīgajai ieguldījumu ekonomikai. Šīs brīvprātīgās datu vākšanas mērķis ir uzrādīt ĀTI “patieso” izcelsmi, t. i., galīgo ieguldītāju. Ikgadējie dati par starptautisko pakalpojumu tirdzniecību ir sadalīti saskaņā ar visaptverošu pakalpojumu posteņu sarakstu un ģeogrāfisko sadalījumu *GEO 5*. līmenī. Dalībvalstis iesniedz datus 9 mēnešus pēc pārskata perioda beigām, un dati tiek publicēti aptuveni 2,5–3 mēnešus vēlāk. Ikgadējā ĀTI statistikā ietilpst dati par plūsmām un krājumiem pēc instrumenta veida, partnervalsts un ekonomiskās darbības. Turklāt attiecībā uz rezidentiem īpašam nolūkam dibinātām sabiedrībām tiek pieprasīta atsevišķa ĀTI statistika. Dalībvalstis iesniedz datus 9 mēnešus pēc pārskata perioda beigām, un dati tiek publicēti aptuveni 3 mēnešus vēlāk.

4. SAGATAVOTĀS STATISTIKAS KVALITĀTE

Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 184/2005 4. panta 2. punktu dalībvalstīm ir jāiesniedz Komisijai ziņojums par iesniegto datu kvalitāti. Turklāt saskaņā ar 4. panta 4. punktu *Eurostat* ar Eiropas Statistikas sistēmas komitejas (ESS komiteja) palīdzību ir jānovērtē iesniegto datu kvalitāte, pamatojoties uz kvalitātes ziņojumiem. Šajā ziņojumā sniegtā analīze attiecas uz jaunāko pieejamo kvalitātes ziņojumu rezultātiem (t. i., uz 2022. gada ziņojumiem, kas attiecas uz datiem, kurus dalībvalstis iesniegušas 2021. gadā).

4.1. Metodiskā pamatotība un statistikas procedūras

Metodiskā pamatotība un statistikas procedūras, jēdzieni, definīcijas un prakse, ko izmanto maksājumu bilances, starptautiskās pakalpojumu tirdzniecības, ĀTI un starptautisko ieguldījumu pozīcijas statistikas apkopošanai, kopumā atbilst MBR6 noteiktajiem principiem un pamatnostādņēm, ņemot vērā īpatnības, par kurām ES līmenī ir panākta vienošanās attiecībā uz eurozonas un ES agregātu apkopošanu.

4.2. Savlaicīgums un punktualitāte

Mēneša un ceturkšņa maksājumu bilances, ceturkšņa starptautisko ieguldījumu pozīcijas, gada starptautiskās pakalpojumu tirdzniecības statistikas un ĀTI punktualitāte ir pasliktinājusies salīdzinājumā ar iepriekšējo 2021. gada kvalitātes ziņojumu, kas attiecas uz 2020. gada datiem, jo vēl četras dalībvalstis iesniedza datu kopas pēc noteiktā termiņa.

4.3. Atbilstība

Tā kā ar Regulu (EK) Nr. 184/2005 ir paredzēts risināt datu lietotāju vajadzības, svarīgi ir analizēt, kā šie dati tiek izmantoti, un noteikt, kādus ieguvumus lietotājiem nodrošina maksājumu bilances statistika.

Maksājumu bilances statistiku politikas veidošanas nolūkos intensīvi izmanto attiecīgās valstu un starptautiskās institūcijas. Šo statistiku izmanto Eiropas Komisija un Padome, Eiropas Centrālā banka (ECB) un Eurosistēma, SVF, Starptautisko norēķinu banka (SNB), Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO), G7 un G20.

Maksājumu bilances un starptautisko ieguldījumu pozīcijas statistiku izmanto monetārās politikas mērķiem. Preču un pakalpojumu apmaiņas statistiku apvienojumā ar citiem rādītājiem izmanto, lai novērtētu ārējā pieprasījuma radīto inflācijas spiedienu ekonomikā, kā arī lai kvantitatīvi noteiktu neto eksporta devumu iekšzemes kopproduktā. Maksājumu bilances un starptautisko ieguldījumu pozīcijas datus izmanto arī tam, lai novērtētu to valstu ekonomikas

ārējās bilances ilgtspējību, kurām ir sava valūta vai kuras pieder valūtas savienībai (piem., eurozonai), un iespējamo spiedienu uz valūtas kursu. Turklāt maksājumu bilances un starptautisko ieguldījumu pozīcijas datus plaši izmanto makroekonomikas nelīdzsvarotības novērtēšanas procedūrā (MNNP).

Maksājumu bilances statistika ir iekļauta arī Eiropas Komisijas un ECB sagatavotajos un publicētajos konverģences ziņojumos par atsevišķām dalībvalstīm, kas vēl neietilpst Ekonomikas un monetārajā savienībā (EMS).

Līguma par Eiropas Savienības darbību 143. un 144. pantā ir dota nepārprotama atsauce uz maksājumu bilanci, tādējādi nosakot Komisijai prasību regulāri informēt Padomi par maksājumu bilances situācijas attīstību dalībvalstīs, kas neietilpst EMS.

Norēķinu kontu norises katrā dalībvalstī analizē attiecībā uz to konkurētspēju, savukārt tiešo un portfeļieguldījumu statistiku izmanto, lai analizētu dalībvalstu pievilcību no starptautisko investoru viedokļa.

Maksājumu bilances statistikai būtu jābūt konsekventai, salīdzinot ar citiem galvenajiem statistikas datiem, kas apkopoti saistītās ES nozīmes statistikas jomās, piemēram, šādās:

- iekšzemes kopprodukts (iekļaujot pārrobežu darījumus ar precēm un pakalpojumiem), citstarp ātrās aplēses, kurām nepieciešami mēneša maksājumu bilances rādītāji;
- nacionālais kopienākums (iekļaujot pārrobežu darījumus ar precēm un pakalpojumiem, kā arī ienākumus);
- pārējās pasaules konti Eiropas Savienībā un eurozonas ceturkšņa sektora kontos, citstarp finanšu konti.

Dažiem lietotājiem līdztekus galvenajiem agregātiem jo īpaši svarīgi ir šādi konkrēti posteņi:

- sīkāka informācija par starptautisko pakalpojumu tirdzniecību, ko katru gadu publicē *Eurostat*, ir svarīga saistībā ar tirdzniecības sarunām un muitas politikas definēšanu;
- maksājumu bilances statistikas ģeogrāfiskais sadalījums palīdz pārraudzīt mijiedarbību starp ES dalībvalstīm un trešām valstīm;
- finanšu plūsmu un krājumu sastāvs (tiešo ieguldījumu, portfeļa un citu ieguldījumu ziņā) ir vērtīgs, lai novērtētu finanšu stabilitāti;
- sīkāka informācija par ĀTI plūsmām ir svarīga, lai izmērītu noteiktu tirgu atvērtības pakāpi vai lai novērtētu kopējo rentabilitāti tiešo ieguldījumu kapitālam, kura ieguldīšanai izmantota ienākumu un pozīciju statistika.

Maksājumu bilances darba grupas (MBDG) dalībnieki atzīst, ka Regulas (EK) Nr. 184/2005 ieviešana ir izraisījusi vairākas pārmaiņas, kas daudzējādā ziņā ir uzlabojušas maksājumu bilances statistikas kvalitāti. Novērtējot šīs regulas sniegtos ieguvumus valstu datu apkopotājiem un lietotājiem, MBDG dalībniekiem tika lūgts sniegt vērtējumu skalā no 1 līdz 5 (kur 1 ir vismazākais ieguvums, 5 — vislielākais), un rezultāti bija šādi:

- vidējais vērtējums par to, cik pieejami datu lietotājiem ir detalizētāki dati par maksājumu bilanci, starptautisko pakalpojumu tirdzniecību un ĀTI, ir 3,8;
- vidējais vērtējums par to, cik pieejami datu lietotājiem ir savlaicīgāki un precīzāki dati par maksājumu bilanci, starptautisko pakalpojumu tirdzniecību un ĀTI, ir 3,9;
- vidējais vērtējums par maksājumu bilances datu labāku saskaņotību ar nacionālo kontu datiem ir 4,4.

MBDG arī norādīja, ka 2014. gadā ar Komisijas Regulu (ES) Nr. 555/2012 ES līmenī ieviestās MBR6 metodiskās izmaiņas un jaunie standarti, kā arī pastiprinātā uzmanība, kas pievērsta starptautisko ieguldījumu pozīcijas datiem, ieviesa skaidrību un svarīgu papildu informāciju statistikas datu lietotājiem, kas iesaistīti makroekonomikas politikā un ekonomikas pētījumos. Tāpat par ieguvumu ir atzīts tas, ka ar minēto regulu tika uzlabota datu salīdzināmība un konsekvence dažādās dalībvalstīs.

Analizējot datu pilnīgumu, MBDG novēroja nelielus uzlabojumus salīdzinājumā ar iepriekšējā kvalitātes ziņojumā konstatēto, jo īpaši attiecībā uz ceturkšņa maksājumu bilanci un ĀTI. Attiecībā uz mēneša un ceturkšņa maksājumu bilanci un ceturkšņa starptautisko ieguldījumu pozīciju visas 27 dalībvalstis 2021. gada atsaucēs mēnešos uzrādīja 100 % izpildi. To datu pilnīgums, kas saistīti ar starptautiskās pakalpojumu tirdzniecības statistiku, vidēji bija 99 %. ES vidējais datu pilnīguma līmenis tika lēsts 98 % apmērā gan attiecībā uz ĀTI plūsmām, gan ĀTI krājumiem.

4.4. Pieejamība

Dati ir pieejami arī valstu tīmekļvietnēs, un tiem ir pievienota attiecīgā metadatu informācija ar dažiem ierobežojumiem, kurus nosaka valstu izplatīšanas politika, kas piemērojama gan valstu datiem, gan datiem, kurus valstis nosūta *Eurostat*. *Eurostat* savā publiskajā datubāzē publicē minētās mēneša un ceturkšņa maksājumu bilances, ceturkšņa starptautisko ieguldījumu pozīciju un pārvērtēšanu, starptautiskās pakalpojumu tirdzniecības gada statistiku un ĀTI datus.

Uzlabojās datu pieejamība galalietotājiem, turklāt vairums dalībvalstu uzskatīja, ka ir publicējami 100 % no galvenajiem posteņiem attiecībā uz ceturkšņa maksājumu bilanci (23 dalībvalstis) un attiecībā uz ceturkšņa starptautisko ieguldījumu pozīciju (24 dalībvalstis). Dažas dalībvalstis atzīmē, ka viņu valsts dati ir “nepublicējami” vai “konfidenciāli”. Šis apstāklis ierobežo tās statistiskās informācijas vērtību, kuru var sniegt lietotājiem.

Parasti maksājumu bilances, starptautisko ieguldījumu pozīcijas, starptautiskās pakalpojumu tirdzniecības un ĀTI dati ir paredzēti plašam lietotāju lokam. Tos intensīvi izmanto gan ES politikas veidotāji, gan uzņēmēji un akadēmiskie lietotāji, kas veic makroekonomikas analīzi, kā arī plaša sabiedrība.

4.5. Pareizība un ticamība

Preču, pakalpojumu un otrreizējo ienākumu kontos gan mēneša, gan ceturkšņa maksājumu bilancē tika fiksētas salīdzinoši nelielas korekcijas. Pārskatīšana vairāk ietekmēja primāro ienākumu kontu, jo īpaši sakarā ar ienākumiem no tiešajiem ieguldījumiem. Daļēji tas bija tāpēc, ka informācija par tiešajiem ieguldījumiem un to ienākumu komponentiem ir pilnīgāka ikgadējos datos, kad kļūst pieejami uzņēmumu gada finanšu pārskati. Pārskatīšanas vidējās vērtības finanšu konta posteņiem kopumā bija augstākas nekā norēķinu konta posteņiem, savukārt pārskatīšanas apjoms galvenajiem starptautisko ieguldījumu pozīcijas posteņiem bija daudz mazāk nozīmīgs nekā maksājumu bilancē.

4.6. Saskaņotība un salīdzināmība

4.6.1. Iekšējā konsekvence

Kopumā atbilstība integritātes noteikumiem ir apmierinoša. Starptautiskās pakalpojumu tirdzniecības un ĀTI ceturkšņa un gada datos nav tikpat kā nekādu neatbilstību. Dalībvalstis ir pielikušas ievērojamas pūles, lai samazinātu kļūdas un izlaidumus, kā parādīts saistībā ar

norēķinu kontu un starptautisko ieguldījumu pozīciju. Tomēr dažkārt kļūdas joprojām ir vēra ņemamas⁹.

4.6.2. Ārējā konsekvence

Kopumā ES situācija attiecībā uz maksājumu bilances un starptautiskās preču tirdzniecības statistikas (SPTS) konsekvenci joprojām ir laba, un neatbilstības parasti tiek skaidrotas ar metodikas atšķirībām, kas izriet no diviem dažādiem reģistrēšanas standartiem (MBR6 un IMTS 2010). Vairākās dalībvalstīs varēja novērot pilnīgu vai ļoti labu konsekvenci starp maksājumu bilances norēķinu konta un nacionālo kontu datiem, savukārt dažās citās dalībvalstīs pastāv atšķirības, kas dažkārt ir būtiskas. Eurostat un dalībvalstis identificēja vairākus neatbilstību cēloņus, piemēram, dažāda datu apkopošanas prakse, dažādi datu avoti, atšķirības datus par noteiktu periodu un datu pārskatīšanas ietekme, kā arī atšķirīga statistikas rokasgrāmatu un pamatnostādņu interpretācija. Dalībvalstu, ECB un Eurostat kopīgie centieni varētu palīdzēt samazināt neatbilstības turpmākajās datu apkopošanas kārtās¹⁰.

4.6.3. Asimetrija

Problēmas joprojām rada asimetrija ES iekšienē. Relatīvās asimetrijas mediāna pakalpojumu tirdzniecībā bija 10 % no visiem dalībvalstu pakalpojumiem. Augstākā mediāna 24 % apmērā bija finanšu pakalpojumiem, tai sekoja mediāna 22 % apmērā attiecībā uz telekomunikāciju pakalpojumiem, datorpakalpojumiem un informācijas pakalpojumiem. Attiecībā uz norēķinu konta komponentiem tās laika gaitā ir saglabājušās diezgan stabilas un tiešo ieguldījumu plūsmām pat nedaudz palielinājušās. Pastāvīgā divpusējā asimetrija un asimetrija ES iekšējo agregātu līmenī — atšķirības statistikā, ko paziņojušas dalībvalstis, un statistikā, ko paziņojušas dalībvalstis, kuras ir partnervalstis, — raisīja jautājumus par to, kā datu lietotāji interpretē statistiku. Divpusējā asimetrija, asimetrija ES iekšienē, kā arī asimetrija ārpus ES negatīvi ietekmē starpvalstu un ekonomisko zonu salīdzināmību un kopējo datu kvalitāti. Lai palielinātu uzticību oficiālajai statistikai, ļoti būtiski ir samazināt šo asimetriju.

4.7. Maksājumu bilances statistikas sagatavošana un izplatīšana Covid-19 pārvietošanās ierobežojumu laikā

Covid-19 pandēmijas ietekme uz oficiālo statistiku īpaši nozīmīgi skāra centrālās bankas un valstu statistikas birojus. Statistikas apkopotāji saskārās ar avota datu nepilnībām, kas bija problēma, kura radās pandēmijas dēļ, un piedalījās metodiskajos pasākumos, lai novērstu saistītos sarežģījumus. MB/SIP statistikas datus bija grūtāk apkopot, ņemot vērā Covid-19 ietekmi uz respondentiem. Tāpēc dati vairs nebija pietiekami labi salīdzināmi dažādos laika periodos un/vai kļuva mazāk reprezentatīvi. Trūkstošu vērtību aprēķina pamatā bija papildu datu avoti, izlases metodikas korekcijas vai statistikas metodes. Statistikas apkopotāji un datu lietotāji saskārās ar tādām problēmām kā ES agregātu zemāka precizitāte, oficiālās statistikas avotu pieejamības kavēšanās, lielāka nenoteiktība un datu pārskatīšana¹¹. Precizitāte un

⁹ [Kvalitātes ziņojums par maksājumu bilanci \(MB\), starptautisko ieguldījumu pozīciju \(SIP\), starptautisko pakalpojumu tirdzniecību \(SPT\) un ārvalstu tiešo ieguldījumu \(ĀTI\) statistiku — 2022. gada izdevums.](#)

¹⁰ 2022. gada janvārī ECB un Eurostat pirmo reizi iesniedza Monetārās, finanšu un maksājumu bilances statistikas komitejai kopīgo ECB un Eurostat ziņojumu par nacionālo kontu maksājumu bilances neatbilstībām attiecībā uz ceturkšņa finanšu un nefinanšu kontiem. Šis darbs varētu būt noderīgs kā papildu atbalsts valstu datu apkopotāju centieniem šajā kontekstā.

¹¹ Eurostat un ECB publicēja metodisko piezīmi dalībvalstīm par to, kā risināt problēmas: “Guidance on the compilation of balance of payments statistics in the context of the COVID-19 crisis”, Eurostat C direktorāta C5 nodaļa “Integrētie globālie konti un maksājumu bilance”, Eiropas Centrālās bankas ģenerāldirektorāta statistikas nodaļa “Ārējā statistika un sektoru konti”, 2020. gada 1. jūlijs.

uzticamība galvenokārt tika ietekmēta pandēmijas sākumā, kad riska mazināšanas pasākumi vēl nebija pietiekami labi izstrādāti.

5. MAKSĀJUMU BILANCES STATISTIKAS IZMAKSAS UN SLOGS

Valstu datu apkopotāji norādīja, ka maksājumu bilances, starptautiskās pakalpojumu tirdzniecības un ĀTI statistikas apkopošanai izmanto primārās statistikas datus, piemēram, muitas datus, Kopienas iekšējās preču tirdzniecības apsekojuma datus, uzņēmumu reģistru datus, nodokļu administrācijas datus, nekustamā īpašuma datus vai tūrisma statistiku. Dalībvalstīm ir grūti nodalīt īpašās izmaksas, kas saistītas ar Regulā (EK) Nr. 184/2005 noteikto datu vākšanas un sagatavošanas pienākumu, no kopējām izmaksām, kas radušās saistībā ar datiem, kuri apkopoti citiem mērķiem.

MBDG dalībnieki lēš, ka tiešais darbaspēka ieguldījums, kas nepieciešams maksājumu bilances statistikas sagatavošanai un izplatīšanai Eiropas Savienībā, atbilst aptuveni 557 pilnslodzes ekvivalentiem (pamatojoties uz informāciju, ko sniedza 19 dalībvalstis). Iedalot atbildē sniegto informāciju MB apakškomponentos, datu kopa, kurai ir nepieciešams visvairāk ieguldījuma, ir ceturkšņa maksājumu bilance, saistībā ar kuru tiek patērēti 60,2 % resursu, un tai attiecīgi seko mēneša maksājumu bilances statistika (19,7 %), starptautiskā pakalpojumu tirdzniecība (11,9 %) un ĀTI (8,1 %).

Dalībvalstu atbildes liecina, ka varētu ietaupīt 13,2 % no pilnslodzes ekvivalentiem, ja nebūtu jāiesniedz dati *Eurostat* saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 184/2005. Maksājumu bilances dati ir nepieciešami arī pašu dalībvalstu vajadzībām, tāpēc valstis tos jau vāca pirms minētās regulas stāšanās spēkā. Tādēļ, lai izpildītu šajā regulā izklāstītās prasības, ir nepieciešami tikai ierobežoti papildu resursi. Būtu jāņem vērā arī tas, ka ievērojami pārklājas prasības, kas izklāstītas Regulā (EK) Nr. 184/2005, un citu valstu un starptautisko organizāciju (jo īpaši ECB un SVF) datu pieprasījumi. Dati, kurus dalībvalstis ir sagatavojušas speciāli Regulai (EK) Nr. 184/2005, neatšķiras no datiem, kas sagatavoti saskaņā ar citām prasībām iesniegt datus.

Dalībvalstīm lūdza novērtēt *ad hoc* apsekojumu ietekmi attiecībā uz citām izmaksām.

Sakarā ar slogu, ko respondentiem uzliek datu vākšana par maksājumu bilanci, starptautisko pakalpojumu tirdzniecību un ĀTI, dažas dalībvalstis norādīja, ka saskaņā ar to aplēsēm respondentiem, atbildot uz apsekojumiem, rodas izmaksas robežās no 1,4 miljoniem EUR (IT apsekojumi) līdz 22,8 miljoniem EUR (pilns MB apakškomponentu segums). Dalībvalstis arī norādīja, ka apsekojumi radīja lielāku darba slodzi mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, uz kuriem varētu attiekties dažādi ziņošanas pienākumi.

Kopš pēdējā ziņojuma par īstenošanu, kas publicēts 2018. gada 26. janvārī, *Eurostat* ir nodrošinājis dalībvalstīm atbalstu 1,7 miljonu EUR apmērā, lai ieviestu koncepcijas un metodes makroekonomikas statistikas (arī maksājumu bilances statistikas) kontekstā.

6. IESPĒJAMO UZLABOJUMU UN GROZĪJUMU JOMAS

Kopumā dalībvalstis uzsvēra starptautiskās sadarbības nozīmi. Tiek novērtēts *Eurostat* devums, nodrošinot MBDG kā forumu strukturētai viedokļu apmaiņai un pieredzes un labas prakses apmaiņai jautājumos, kas saistīti ar Regulu (EK) Nr. 184/2005. Kopumā saņemtās atsauksmes mudina *Eurostat* turpināt sadarbību ar tā starptautiskajām partnerorganizācijām, lai saskaņotu datu ziņošanas prasības un koncepcijas un metodiku dažādās statistikas jomās. Dažas dalībvalstis uzsver, ka ir nepieciešami norādījumi par statistikas rokasgrāmatu un pamatnostādņu interpretāciju, un tas apstiprina, cik svarīgi ir *Eurostat* metodiskie ieteikumi par EKS 2010 un MBR6 interpretāciju sadarbībā ar ECB.

Turklāt dalībvalstis vēlējas, lai starptautiskās pamatnostādnes ļautu respondentiem izmantot savus uzņēmējdarbības grāmatvedības datus kā avota datus. Šajā sakarā *Eurostat* izstrādāja norādījumus par to, kā sagatavot statistikas aplēses saskaņā ar 16. SFPS grāmatvedības standartiem, nodrošinot, ka aplēses atbilst EKS 2010 un MBR6 noteikumiem. Dalībvalstis aicina vienkāršot statistikas jēdzienus, lai tādējādi samazinātu izmaksas un administratīvo slogu. Laikā, kad notiek MBR6 aktualizēšana, *Eurostat* regulāri informē dalībvalstis par visām attiecīgajām izmaiņām un mudina tās piedalīties globālajās apspriedēs.

Turklāt dalībvalstis atbalsta to struktūru datu popularizēšanu un kopīgošanu, kuras attīsta jaunus uzņēmumus vairākās valstīs. Savukārt iespējamās datu nepilnības varētu novērst, pilnveidojot kriptoaktīvus, finanšu tehnoloģijas, tiešsaistes brokeru vai tiešsaistes izmitināšanas pakalpojumu rezervēšanas pakalpojumus.

Vairākas dalībvalstis uzsvēra, cik svarīgi ir plašāk izmantot mikrodatu un makrodatu, kā arī apmainīties ar tiem valsts un starptautiskā līmenī. Šajā sakarā par lietderīgu tiek uzskatīts topošais tiesību akts, kas ļautu dalībvalstīm koplietot datus ar trešām valstīm. Piemēram, dati, kas nepieciešami ĀTI apkopšanai, pašlaik ir iekļauti valstu statistikas vākšanas sistēmās, kas ir atšķirīgas atkarībā no konkrētās valsts pieejas. Tiek uzskatīts, ka ĀTI ir piemēroti liela mēroga datu koplietošanas sistēmai un centralizētai ziņošanas sistēmai starptautiskiem uzņēmumiem. Būtu jāizvērtē, vai integrētā ziņošanas sistēma banku nozarei (*IReF*) radītu standartizētu risinājumu ziņošanas shēmai visās eurozonas valstīs.

Dažas dalībvalstis uzskata, ka būtu vērts izpētīt iespēju plašāk izmantot administratīvos datus Eiropas līmenī. Piemēram, *Eurostat* ar MBDG apsprieda iespēju pakalpojumu sektoram izmantot PVN informācijas apmaiņas sistēmas (*VIIES*) datus, lai koriģētu kopējos pakalpojumus ES iekšienē, un piemērot vienas pieturas aģentūras minishēmas PVN jomā (*MOSS*) / vienas pieturas aģentūras (*OSS*) datus pakalpojumu sektoru kategorijām maksājumu bilances vajadzībām.

Attiecībā uz esošajām datu prasībām dalībvalstis atbalsta pašreizējo pienākumu saglabāšanu un Regulas (EK) Nr. 184/2005 negrozīšanu īstermiņā un vidējā termiņā. Tiek uzskatīts, ka pašlaik spēkā esošā ikmēneša datu vākšana ir apgrūtināta, tāpēc tika ierosināts to padarīt vispārīgāku. Un, tā kā, ieviešot sīkāku iedalījumu, ievērojami palielinātos izmaksas, tika ierosināts arī šajā posmā neskart šo jautājumu. Sīkāks iedalījums varētu nozīmēt arī to, ka ir jāsniedz vairāk datu, kurus mazākās dalībvalstis atzīmējušas kā konfidenciālus.

Dažas dalībvalstis deva priekšroku iespējamai vienotai datu iesniegšanai, lai ietaupītu izmaksas, tāpēc *Eurostat* saņem datus no dalībvalstīm un nosūta tos starptautiskajām partnerorganizācijām.

7. SECINĀJUMI

Regulas (EK) Nr. 184/2005 īstenošana palīdzēja vēl vairāk saskaņot maksājumu bilances, starptautisko ieguldījumu pozīcijas, starptautisko pakalpojumu tirdzniecības un ĀTI statistiku visā ES, uzlabot datu savlaicīgumu un sniegt datu lietotājiem sīkākus datus.

Dalībvalstis uzsvēra, ka ikmēneša datu vākšana tiek uzskatīta par apgrūtināšu un ka jauni mainīgie lielumi nozīmētu lielākas izmaksas statistikas apkopotājiem un ziņotājiem. Tās arī pauda bažas, ka mēneša maksājumu bilances kvalitāte neuzlabotos. Pieeja, kuru atbalsta dalībvalstis, ir negrozīt Regulu (EK) Nr. 184/2005 īstermiņā un vidējā termiņā.

Kopumā rezultāti visās dalībvalstīs ir diezgan konsekventi attiecībā uz to, cik svarīga ir sadarbība starp dalībvalstīm, *Eurostat* un starptautiskajām partnerorganizācijām. Jo īpaši *Eurostat*, izmantojot savu MBDG, nodrošina forumu, kurā kopā ar dalībvalstīm veicina uz

pierādījumiem balstītu politikas veidošanu un makroekonomikas attīstību, sniedzot stabilus datus par maksājumu bilanci, starptautisko pakalpojumu tirdzniecību un ĀTI.